
PLATFORMA TRI SLOBODE

SLOBODA UDRUŽIVANJA
SLOBODA OKUPLJANJA
SLOBODA IZRAŽAVANJA

Tri slobode pod lupom

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji tokom vanrednog stanja

16-20. april 2020. godine

Sloboda udruživanja, okupljanja i izražavanja

1. Novinska agencija [BETA](#) i redakcija nedeljnika „[Vreme](#)“ obavestili su javnost da ubuduće neće elektronskim putem slati pitanja namenjena članovima Kriznog štaba, pre svega zbog nemogućnosti da na takav način profesionalno obavljaju posao u javnom interesu. Do odluke je došlo nakon što je novinarima, navodno iz razloga brige za njihovo zdravlje, zabranjeno prisustvo na konferencijama, a za komunikaciju sa članovima štaba ostavljena jedino mogućnost postavljanja pitanja elektronskim putem. U praksi se pokazalo da se na taj način zaobilaze određena pitanja, kako njihovim nečitanjem na konferencijama, tako i izbegavanjem odgovora od strane članova štaba. Državni sekretar u Ministarstvu kulture i informisanja, Aleksandar Gajović, istakao je kako pomenuta zabrana nije politički inspirisana, naglašavajući kako i novinari i javnost „moraju da razumeju da se nalazimo u vanrednom stanju“. Istom prilikom priznao je da je donošenje Zaključka o centralizaciji informisanja bila greška, ali „da to nije ništa strašno“. Ovakvim merama se u značajnom obimu ugrožava rad slobodnih medija i zloupotrebljava aktuelna pandemija za obračun sa njima, o čemu je bilo reči i u izveštaju agencije „[Associated press](#)“ u kom se navodi da pojedine vlade koriste krizu kako bi učutkali kritike i učvrstili kontrolu, posebno pominjući slučajeve Srbije, Tajlanda, Egipta i Mađarske. O ovoj temi govorila je i Izvršna direktorka "Fondacije Slavko Ćuruvija" [Ivana Stevanović](#) ukazujući na naročito težak položaj lokalnih medija čija pitanja najčešće ostaju bez odgovora. Podsetila je na rezultate istraživanja koje je ta Fondacija sprovela, radnog naziva "groblje neodgovorenih pitanja", ističući kako su bez odgovora najčešće ostajala pitanja poput onih kojim bolnicama ili kojim ustanovama mogu da se obrate građani u hitnim zdravstvenim situacijama, a koje nemaju veze sa korona virusom.

2. Pro- vladin tabloid "Srpski telegraf" preneo je pretnje [smrću](#) popularnim voditeljima, Zoranu Kesiću i Ivanu Ivanoviću koje je na njihov račun izrekao folk pevač Aleksandar Vuksanović, optužujući ih kako kritikovanjem vlasti pozivaju penzionere na nepoštovanje mera zabrane kretanja. [Televizija "Nova S"](#) na kojoj rade Kesić i Ivanović zatražila je od policije i tužilaštva da hitno reaguju na ove pretnje, najavljujući da će napadnutim voditeljima pružiti svu potrebnu pravnu pomoć kako bi ova priča dobila sudski epilog. [Nezavisno udruženje novinara Srbije](#) osudilo je ovaj napad, podsećajući da se nastavlja kampanja optuživanja novinara i javnih ličnosti za podrivanje zdravstvenog sistema u vreme pandemije korona virusa.

3. [Dnevni list "Kurir"](#) nastavio je gotovo svakodnevnu kampanju protiv televizije "N1", optužujući ih da neprofesionalnim izveštavanjem ugrožavaju zdravstveni sistem Srbije u vreme borbe protiv korona virusa. Poslednji u nizu takvih tekstova govori o pokušaju politizacije pandemije postavljanjem pitanja lekarima iz Kriznog štaba u vezi sa njihovim mišljenjem o tvrdnji da N1 radi protiv javnog zdravlja. [Podsećamo](#), ovo je samo poslednji u nizu napada koji dolazi od strane ovog tabloida, kao i da nakon nekoliko nedelja trajanja takve kampanje još uvek izostaju reakcije nadležnih.

4. [Udruženje novinara Srbije](#) osudilo je uvrede koje je na račun glavnog urednika nedeljnika "NIN" gostujući u jutarnjem program televizije "Happy" izneo glavni urednik lista "Informer" [Dragan Vučićević](#). U saopštenju se navodi da razlike u mišljenju, kao i kritike na račun nečije uređivačke politike nisu opravdanje za iznošenje uvreda koje ne priliče javnoj komunikaciji.

5. [Doktora Opšte bolnice u Paraćinu Predraga Drenovakovića](#) presreli su policajci u civilu i duže od pola sata proveravali da li je prekršio meru samoizolacije koja mu je izrečena nakon što je utvrđeno da je bio u kontaktu sa kolegom koji je zaražen korona virusom. Doktor Drenovaković ističe da su tom prilikom pripadnici policije odbili da kontaktiraju njihove kolege koje svakodnevno vrše nadzor nad njim i ostalima kojima je određena mera samoizolacije. U konkretnom slučaju, doktor Drenovaković je ispitivan nakon što je krenuo da po osnovu odobrenja obavi testiranje na korona virus, ali veruje da je neprijatnost kojoj je bio izložen posledica njegovih javnih istupa u kojima je govorio o propustima u radu bolnice u tom mestu, kao i politički revanšizam zbog toga što je od strane lokalnih moćnika prepoznat kao neistomišljenik. Podsećamo, [veliki broj zaposlenih u toj ustanovi nalazi se u samoizolaciji](#) nakon što je otkriveno da je njihov kolega zaražen korona virusom u toku obavljanja lekarske dužnosti, iako je u javnosti u prvom trenutku rečeno kako je dr Goran Ivanković (koji je kasnije preminuo od posledica tog virusa) virus „uvezao“ sa putovanja koje nije bilo u vezi sa poslom.

Ostale slobode

Tokom vanrednog stanja Građanske inicijative će izveštavati i o kršenjima ostalih ljudskih prava.

1. [Grupa od 21 poslanika Evropskog parlamenta](#) je u svom pismu Komesaru za proširenje EU Oliveru Varheljiju ukazala na izuzetno zabrinjavajuće stanje demokratije u Srbiji. Navodi se kako je vanredno stanje uvedeno bez prethodnog ograničenja trajanja, kao i da su mere kojima se odstupa od ljudskih i manjinskih prava u toku trajanja vanrednog stanja teške i neproporcionalne. Takođe se ističe i da režim koristi aktuelnu situaciju za ugrožavanje slobode izražavanja i kretanja, uvođenje cenzure i hapšenje onih koji kritikuju vlast. U pismu se od komesara Vargeljija traži da se izjasni o razvoju situacije u Srbiji kao i izjavama državnih zvaničnika koje su uperene protiv Evropske unije, ali i da predloži dalje korake u suočavanju sa ekstremnim merama koje je usvojila vlada jedne države koja pretenduje na članstvo u EU. Na zloupotrebu vanrednog stanja i na potčinjavanje institucija, u prvom redu Parlamenta čiji je rad suspendovan, ukazao je i profesor Centra za jugoistočne evropske studije Univerziteta u Gracu [Florijan Biber](#). U svom intevjuu navodi kako poslednji potezi vlasti u Srbiji pokazuju kako ona nije spremna da u punoj meri prihvati liberalnu demokratiju i obezbedi zaštitu vladavine prava i kritičke javnosti. Zaključuje da će ove mere, kao i drugi politički potezi ostaviti dalekosežne posledice na odnose Srbije i EU.

2. [Uredba o fiskalnim pogodnostima i direktnim davanjima privrednim subjektima u privatnom sektoru](#) doneta sa ciljem ublažavanja ekonomskih posledica krize uzrokovane pandemijom korona virusa izazvala je brojne nedoumice u praksi. Iz tog razloga, [Građanske inicijative](#) su zatražile i dobile zvanično pojašnjenje u pogledu određenih normi kojima se uređuje pitanje ko može biti korisnik ovih mera. Međutim, nedovoljna preciznost ove uredbe poslužila je kao opravdanje pojedinim poslodavcima da umanje davanja koja bi po osnovu plate sledovala radnicima u njihovim fabrikama. Takav je slučaj sa [preduzećem „Plastika“ iz Nove Varoši](#), čiji su zaposleni dobili svega po dve do sedam hiljada dinara na ime plate za mart mesec. Suvlasnici ove firme, među kojima je i odbornica vladajuće Srpske napredne stranke, taj potez pravdaju rešenjem usvojenim u uredbi prema kojem (po svom slobodnom tumačenju) u slučaju isplate celog iznosa zarade preduzeće ne bi ostvarilo pravo na direktna davanja, tj. na namenska sredstva u iznosu tri mesečne plate po zaposlenom. U korist svog tumačenja inače nedovoljno jasne Uredbe pozivaju se na „savet iz Privredne komore Srbije“, ali u toj instituciji nisu odgovorili na upite novinara da daju komentar na ovaj slučaj. Pored neophodnih pojašnjenja ove Uredbe, neophodno je obezbediti njeno efikasno sprovođenje koje ne sme biti na štetu onih koji su najviše pogođeni ovom krizom, a to su svakako radnici.

3. Nakon što je deo radnika odbio da uđe u proizvodne pogone [fabrike „Jura“](#) što je rezultiralo smanjenjem obima proizvodnje i broja angažovanih radnika, kao i uvođenjem adekvatnih zaštitnih mera, sindikat radnike te fabrike navodi da se za 21. april najavljuje obnavljanje punog kapaciteta proizvodnje sa 1200 radnika. Navodno zbog obaveza prema kupcima iz Slovačke, krši se dogovor koji podrazumeva smanjenje obima proizvodnje, kako bi radnici mogli da se na dvonedeljnom nivou rotiraju, čime bi se umanjila mogućnost širenja zaraze. Predstavnici

sindikata najavljuju da će o tome obavestiti Opštinski Krizni štab u Rači kao i Institut za javno zdravlje.

4. [Istraživači SHARE fondacije](#) otkrili su da su pristupni podaci (korisničko ime i lozinka) informacionom sistemu Covid- 19 bili osam dana javno dostupni na internetu, čime su bili ugroženi podaci o testiranim, zaraženim i preminulim pacijentima. Nedugo nakon prijave koju su podneli Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Nacionalnom CERT-u i Ministarstvu trgovine, turizma i telekomunikacija, nadležni organi su preduzeli neophodne korake i uklonili stranicu koja na kojoj su bili izloženi korisničko ime i lozinka. Do sada je zabeležno više slučajeva zloupotrebe podataka o ličnosti pacijenata, između ostalog i [u izveštavanju televizija sa nacionalnom frekvencijom](#), ali ovaj slučaj predstavlja potencijalno najopasnije ugrožavanje privatnosti pacijenata.